

Іван Пасічник

Київський університет імені Бориса Грінченка (Київ)

ШІСТЬ НАЙБІЛЬШ ВІДОМИХ ІСТОРИЧНИХ МІФІВ ПРО ПАВЛА СКОРОПАДСЬКОГО

Гетьман Української Держави П. Скоропадський – одна з найбільш суперечливих постатей в історії України. Починаючи з 1917 р., коли він пов’язав свою долю з українським національним рухом, і до сьогодні про цю непересічну особистість було написано сотні праць публіцистичного та наукового характерів. А разом із цим поширено про гетьмана чимало й неправдивої інформації, яка десятиліттями використовувалась дослідниками для позитивного чи негативного зображення П. Скоропадського. Об’єктивний розгляд цих так званих історичних міфів дасть змогу по-новому подивитись на постать цього відомого державного діяча. Тим більш, що у 2017 р. виповнюється 100 років Українській революції 1917–1921 рр., учасником якої також був і П. Скоропадський.

Мета – виявити та проаналізувати шість історичних міфів про П. Скоропадського, підтвердити чи спростувати їх.

Окремі аспекти історичних міфів, пов’язаних із Гетьманом П. Скоропадським, досліджувались відомими українськими вченими: Я. Калакурой, Г. Папакіним, Р. Пирогом, В. Солдатенко ¹ та ін.

Перший міф: П. Скоропадський – свояк генерал-фельдмаршала Германа фон Ейхгорна. Відразу після гетьманського перевороту 1918 р. політичні опоненти почали поширювати про П. Скоропадського чимало чуток, які стосувалися його родини, поглядів, обставин приходу до влади тощо. Так, серед населення ширилася інформація, що П. Скоропадський був обраний німцями на роль гетьмана, тому що був свояком (чоловіком сестри дружини) командувача німецькими окупаційними військами в Україні Г. фон Ейхгорна. Наприклад, голова Центральної Ради М. Грушевський, критикуючи очільника Української Держави на шпальтах газети «Свобода»²,

¹ Я. Калакура, *Три образи Гетьманату П. Скоропадського в українські історіографії, Національна та історична пам’ять*, Київ., 2013, Вип. №7, с. 56–66.; Г. Папакін, *Павло Скоропадський: патріот, державотворець, людина*, Київ., 2003, 283 с.; Р. Пиріг, *Українська гетьманська держава 1918 р.*, Київ 2011, 336 с.; В. Солдатенко, *Українська революція: концепція та історіографія (1918–1920 рр.)*, Київ 1999, 508 с.

² М. Грушевський, *Світова війна і революція. Українська Народна Республіка*, «Свобода», 1919, ч. 113, с. 3.

наголошував на цій спорідненості. Звісно, ці відомості були справжньою нісенітницею, оскільки Олександра Петрівна Скоропадська (Дурново) ніяких родинних зав'язків із німецьким вищим військовим керівництвом не мала. Водночас гетьман позитивно ставився до старого генерал-фельдмаршала, вважаючи його другом. Утім цікаво те, що навіть, вірогідно, знаючи, про давно відоме спростування міфу про «свояцтво» гетьмана, деякі історики продовжували поширювати цю неправду. Наприклад, відомий дослідник Української революції П. Феденко ще в 1952 р.³ укотре у своїх працях на цьому наголошував. Але якщо врахувати, що П. Феденко був послідовним українським соціал-демократом та делегатом Центральної Ради, то стає цілком зрозумілим політичний бік таких тверджень.

Другий міф: Т. Г. Шевченко у своїй поезії критикував батька Павла Скоропадського. Окрім чуток про німецьке «свояцтво» політичні опоненти гетьмана десятиліттями піддавали дискредитації й увесь рід Скоропадських. При цьому часто проводились паралелі гетьманування Павла та його далекого предка Івана Скоропадського, який нібито зрадив І. Мазепу та діяв лише в інтересах Москви. Утім найбільше негативу діставалося на адресу батька очільника Української Держави Петра Івановича Скоропадського. Лідер українських соціалістів-федералістів С. Єфремов на сторінках популярної газети «Нова рада» 3 січня 1919 р. писав так: «Шевченко одного з нащадків його (Івана) мало не Павлового батька назвав не дуже ввічливо “потомком гетьмана дурного”»⁴. А лідер українських есерів М. Шаповал зазначав, що Скоропадські – це зросійщений рід, проклятий Т. Шевченком за панщину та поневолення селянства⁵. У 1934 р. С. Доленга в брошурі «Скоропадщина» вказував, що конкретно про батька Павла Скоропадського славетний поет писав такі слова: «У себе з причетом гуляє, Оцей годований кабан, Оце ледащо щирий пан, Потомок гетьмана дурного...»⁶. Однак показово те, що на той час уже було доведено, що Т. Шевченко у своєму вірші «П.С.» мав на увазі зовсім не батька очільника гетьманського руху, а його далекого родича Петра Петровича Скоропадського, котрий жив у 1805–1848 рр. та особисто знав великого Кобзаря. Більше того, батьку Павла Скоропадського на момент написання вірша (1848 р.) було всього 14 років, і він аж ніяк не міг підходити на ту роль гуляки, відведеної у Шевченковій поезії. Звичайно, широкий загал цих фактів не знав, а тому такі інсинуації зі словами шанованого в українському народі поета, безперечно, впливали на позицію людей.

Третій міф: П. Скоропадський ще до революції виступав проти українського національного руху. Відразу після появи П. Скоропадського на політичній арені його опоненти почали шукати різні докази, які б свідчили про антиукраїнські погляди гетьмана. Центральна більшовицька газета «Известия ВЦИК» стверджувала в травні 1918 р., що генерал-лейтенант П. Скоропадський за своїми політичними поглядами – переконаний чорносотенець і германофіл, який після революції негайно вийшов у відставку. Видання наголошувало, що до українського національного руху

³ П. Феденко, *Український рух у ХХ ст.*, Лондон 1959, с. 145.

⁴ С. Єфремов, *Скоропадщина. II.*, «Нова рада», 1919, № 3, с. 1.

⁵ М. Шаповал, *Велика революція і українська визвольна програма*, Прага 1927, с. 111.

⁶ С. Доленга, *Скоропадщина*, Варшава, 1934, с. 17.

він завжди ставився негативно й навіть ніби виступав публічно в 1911 р. разом з лідером російських октябристів М. Родзянко, що український рух – це плід австрійської інтриги»⁷.

Проте навіть поверхневий аналіз наведених матеріалів «Известия ВЦИК» явно засвідчує підміну понять та факти фальсифікації інформації. Так, П. Скоропадський ніколи не був ні октябристом, ні кадетом і його раніше не помічали в приналежності до чорносотенців, хоча деяких друзів із їх числа він мав. І взагалі, аж до 1917 р. генерал ніколи не робив публічних заяв, тим більше з політичних питань. Проте все ж є особа, яка підпадає під даний опис, також чернігівський поміщик із прізвиськом відомого гетьмана України. Це Скоропадський Геннадій Васильович – російський громадський та політичний діяч, учасник Білого руху. Якраз цей троюрідний брат гетьмана, який представляв Чернігівську губернію в Державній Думі 1907 та 1912 рр., належав до октябристів, так само як і М. Родзянко, та не визнавав українського національного руху і, відповідно, мав усі можливості публічно оголошувати свою позицію з цього. Не дивлячись на це, чимало газет, зокрема «Заря России», «Наш век», «День», продовжували поширювати недостовірну інформацію про антиукраїнські погляди П. Скоропадського. Дійшло до того, що в політичній характеристиці П. Скоропадського, розробленій Міністерством закордонних справ Німецької імперії, були наявні факти, узяті з цих сумнівних джерел. Зокрема, йому вкотре приписувався спільний антиукраїнський меморандум із М. Родзянко, але вже не під 1911 р., а під 1914 р.⁸. Значно пізніше цей німецький документ дав підстави говорити радянським історикам, що П. Скоропадський сумнівався в існуванні українського народу.

Четвертий міф: один із найбільш відомих – гетьман проголосив в Україні монархію. Уже друге століття ведуться дискусії поміж дослідниками щодо форми правління, започаткованої П. Скоропадським. Відомо, що революційні політичні сили як в Україні, так і в Росії, сприйняли державний переворот 29 квітня 1918 р. як відновлення монархії та повернення старих порядків, про що промовисто свідчать їхні численні резолюції, заяви, публічні виступи, статті в періодиці, пропагандистські брошури тощо. Так, більшовицький керманіч Ленін називав прихід гетьмана до влади «реставрацією буржуазно-поміщицького монархізму»⁹, а творець Угорської радянської республіки Бела Кун улітку 1918 р. на шпальтах газети «Правда» міркував, що прихід до влади гетьмана є спробою Німецької імперії в Україні не відновити стару монархічну династію Романових, а навпаки створити нову, так як це вже робилося в деяких окупованих нею країнах. Тому він вбачав у П. Скоропадському, по суті, заступника монарха, який мав усі особливості не конституційного, а самодержавного монарха¹⁰. У подібній манері про Гетьманат як реставрацію монархії, окрім більшовиків, говорили

⁷ Гетман Скоропадский, «Известия ВЦИК», 1918, № 90 (354), с. 3.

⁸ Крах германской оккупации на Украине (по документам оккупантов), ред. М. Горький, И. Минц, Р. Эйдеман, Москва 1936, с. 124.

⁹ В. Ленин, Полное собрание сочинений, 5 издание, т. 36 (Март–июль 1918), Москва 1969, с. 322.

¹⁰ Б. Кун, Питомник монархий, «Правда. Орган Центрального и Московского Комитета РКП(б)», 1918, № 150, с. 1.

й меншовики, російські есери, бундівці, анархісти та ін. Не відставали від них і відсторонені П. Скоропадським від влади українські соціалісти. Так, М. Шаповал називав Гетьманат російською монархією «під фальшивим гаслом гетьманщини»¹¹, а П. Христюк говорив про «цілком монархічний лад, на чолі з новопостриженим і помазаним гетьманом»¹². І таких прикладів можна знайти чимало. Згодом такі твердження про Гетьманат як про період монархії плавно перейшли в наукове русло. Якщо не вдаватись в подробиці, то треба сказати, що й сьогодні відбуваються подекуди бурхливі дискусії відносно цього питання. Так, значна частина сучасних українських науковців, вагаючись дати точне визначення, доходять висновку, що гетьманський режим був однією з форм диктатури, що поєднувала в собі монархічні та республіканські засади. Натомість знаний історик В. Савченко з такою позицією колег абсолютно не погоджуються. Він використовує щодо Гетьманату такі словосполучення, як «тимчасова абсолютна монархія», «середньовічна європейська монархія», «гетьман-монарх» тощо. В. Савченко не сумнівається, що вже тоді гетьман мріяв про встановлення при владі нового монархічного роду Скоропадських, але озвучити це в нього випала можливість лише в еміграції¹³.

На нашу думку, такі твердження В. Савченка є неприйнятними. По-перше, у жодному нормативно-правовому акті Української Держави нічого не сказано про монархію. По-друге, гетьманська влада носила тимчасовий характер до скликання Сейму. По-третє, згідно з прийнятим у серпні 1917 р. закону, у разі непередбачуваних обставин, пов'язаних із гетьманом (смерть, важка хвороба або перебування поза межами держави), влада переходила до колегіального органу з трьох осіб¹⁴, що йшло всупереч монархічним принципам.

П'ятий міф пов'язаний з попереднім – гетьман планував відродити самодержавну Росію. Для більшості сучасних істориків не є секретом, що в 1918 р. у своєму ставленні щодо майбутнього України та Росії П. Скоропадський стояв на федеративних позиціях. При чому можливу федерацію він трактував досить широко – це було схоже більше на конфедерацію, суб'єктами якої виступили б Росія, Українська Держава, Дон, Кубань, Грузія та ін. П. Скоропадський у своїх спогадах зазначав: «Я не приховую, що я хочу лише широко децентралізовану Росію, я хочу, щоб жила Україна та українська національність, я хочу, щоб у цьому найтіснішому союзі окремих областей та держав Україна займала гідне місце і щоб ці всі області й держави зливались в одному могутньому організмі, названому Велика Росія, як рівні з рівним.»¹⁵. Такі погляди П. Скоропадського з огляду на 1918 р. не видавались чимось дивним, оскільки ідеї федералізму були притаманні й більшості провідних українських політичних сил. Різниця в поглядах на федерацію полягала лише в тому, на якій основі –

¹¹ М. Шаповал, *Велика революція і українська визвольна програма*, Прага 1927, с. 115.

¹² П. Христюк, *Замітки і матеріали до історії української революції 1917–1920 рр.*, Відень 1921, с. 8.

¹³ В. Савченко, *Павло Скоропадський – останній гетьман України*, Харків 2008, с. 146–148.

¹⁴ *Уряди України у ХХ ст.: науково-документальне видання*, відп. ред. В. М. Литвин, Київ 2001, с. 127.

¹⁵ П. Скоропадський, *Спогади. Кінець 1917–грудень 1918*, Київ-Філадельфія 1995, с. 267.

капіталістичній чи соціалістичній – базувався б утворений союз?! Утім деякі вчені, аналізуючи, у першу чергу, різні російські нарративні джерела, доходять до думки, що П. Скоропадський прагнув відновити імперію Романових, а не утворювати децентралізовану Російську федерацію.

Головними поширювачами таких міфів є переважно російські історики, які бачать у П. Скоропадському одного з діячів Білого руху. Однак і серед українських вчених є прибічники цієї точки зору. Зокрема, Д. Бондаренко представляє П. Скоропадського патріотом Росії, який боровся за її єдність під монархічним скіпетром Романових. Стати гетьманом та піти на співпрацю з німцями він був вимушений, оскільки за умов окупації в Україні міг запанувати режим, який ще більше зашкодив би загальноросійській справі. На думку Д. Бондаренка, уже перші кроки гетьмана, такі як ліквідація міністерств у справах національностей, скасування закону УНР «Про національну-персональну автономію», зупинення насильницької українізації школи, відновлення дореволюційних адміністративних та судових органів свідчать про його наміри розпочати з України відновлення монархічної Росії. Д. Бондаренко переконує, що незалежний статус України носив лише тимчасовий і ситуативний характер, так само як на Донщині чи Сибіру й був направлений не проти російської державності, а конкретно проти більшовицької влади¹⁶.

Також історик заявляє, що в жовтні 1918 р. на ст. Скороходово П. Скоропадський та донський отаман П. Краснов планували відродити монархію та єдність Росії¹⁷. Проте дане твердження Д. Бондаренка, як і деякі його інші, аж ніяк не відповідає істині. П. Краснов згадував, що на тій зустрічі гетьман його запевнив, що він як флігель-ад'ютант і генерал почту Його Величності не може бути щирим українцем і говорити про вільну Україну. Але в той же час саме він, завдяки своїй близькості до царя, зауважив, що Микола II сам занастив справу імперії й сам винен у своєму падінні. Гетьман зазначив: «Не може бути тепер і мови про повернення до імперії та відновлення імператорської влади. Тут, в Україні, мені довелося вибирати: або самостійність, або більшовизм, і я вибрав самостійність. І справді, у цій самостійності нічого лихого немає. Надайте народу жити так, як він хоче. Я не розумію Денікіна. Душити, душити все – це неможливо. Яку треба мати силу для цього? Цієї сили ніхто не має тепер. Та й чи добре це? Не треба цього! Дайте самим розвиватися, і, їй-Богу, сам народ влаштує це все не гірше від нас із вами»¹⁸. Як бачимо, у словах П. Скоропадського немає й натяку на можливе повернення імперії Романових.

У той же час в мемуарах різних російських «білих» можна натрапити на інформацію про П. Скоропадського, яка лише більше заплутує сучасних

¹⁶ Д. Бондаренко, *Гетман Скоропадский: патриот, обреченный на коллаборационизм*, [електронний ресурс], «Русские на Украине: Русский мир», 2010, № 31 (235), режим доступу: <http://subscribe.ru/archive/country.ua.rdu/201004/27192020.html>

¹⁷ Д. Бондаренко, *Гетман П. П. Скоропадский и атаман П. Н. Краснов: взаимоотношения Украинской Державы и Всевеликого Войска Донского*, «Донские казаки в борьбе с большевиками», 2010, Вып. 4, с. 97.

¹⁸ П. Краснов, *Всевеликое Войско Донское* [електронний ресурс], режим доступу: http://militera.lib.ru/memo/russian/krasnov_pn2/index.html.

науковців. Російський монархіст Никанор Савич перед своєю поїздкою на переговори з Антантою до м. Ясси у листопаді 1918 р. вперше зустрівся з П. Скоропадським.

Він після розмови з гетьманом констатував, що їхні монархічні погляди в основному збігалися. П. Скоропадський, як і Н. Савич, прагнув бачити на чолі визвольної Російської армії авторитетного у військових та політичних колах князя Миколу Миколайовича Романова, а не керівника Добровольчої армії А. Денікіна, якому гетьман не бажав підкорятися. Російський діяч вважав, що вони обидва розуміли, що постать князя приведе до закінчення періоду «смути», відновлення монархічного режиму під скіпетром Романових та відродження оновленої Великої Росії, у якій би не було місця ніякому самостійництву. У самому ж П. Скоропадському цей монархіст не розгледів ніякого самостійництва, а лиш побачив російського гвардійського офіцера, який ставився з повагою до ореола, що колись оточував царську династію.

Беззаперечно: ця розмова показує наявність у П. Скоропадського певних монархічних переконань та сентиментів по відношенню до Романових. Начальник Штабу гетьмана генерал-хорунжий Борис Стелецький згадував, що коли Скоропадський дізнався про знищення більшовиками царської родини, він заплакав, «як мала дитина»¹⁹. Наступного дня він був в самотності на скромній панахиді, де знову ніби лив сльози, переживаючи велику особисту трагедію. Поряд із цим П. Скоропадський ще в 1917 р. показав себе реалістом, який ясно усвідомлював, що повернення до старих часів уже не можливо.

В одному з тогорічних листів до дружини (вже після Лютневої революції) генерал-лейтенант П. Скоропадський, співчуваючи колишньому самодержцю Миколі II, дає зрозуміти, що саме царська родина стала причиною нещастя в імперії. Тому він радіє, що влада передалася не радикальним силам, таким як Рада робітничих та солдатських депутатів, а Тимчасовому уряду, якому він відданий усією душею. Він писав: «Усі ці панова Родзянко, Львов, Гучков, Керенський і компанія розсудливі люди, і ми, і вся Росія повинні дякувати долі, що влада захоплена ними, і дай Бог нашій багатостраждальній Батьківщині, щоб вони утримались при владі»²⁰.

П. Скоропадський переконував дружину, що швидше за все в державі не буде конституційної монархії, а настане дуже ліберальна республіка. Але він і висловлював побоювання, що якщо Тимчасовий уряд не втримається, то влада перейде до натовпу й почнеться анархія, яка переросте в певну форму деспотичної диктатури. Тому генерал-лейтенант радив дружині: «...Виховуй своїх дітей у ліберальному, але чесному культурному напрямі, не пережовуй старе, воно пішло, іди не з натовпом, а з кращими розумними людьми держави... Якщо в даний час зупинитися, ти духовно пропадеш. Еволюціонуй, і швидко»²¹.

Таким чином, ці свідчення ще раз вказують, що П. Скоропадський не прагнув відродження самодержавної Росії на чолі з Романовими, оскільки

¹⁹ Центральний державний архів вищих органів влади України, ф. 4547, оп. 1, спр. 1, арк. 149–150.

²⁰ Центральний державний історичний архів України, м. Київ (далі: ЦДІАК), ф. 1219, оп. 2., спр. 694, арк. 4.

²¹ ЦДІАК, ф. 1219, оп. 2, спр. 694, арк. 5.

розумів нереальність цього. Він мав друзів серед багатьох російських монархістів (герцог Георгій Лейхтенберзький, князь Олександр Долгорукий, Федір Безак та ін.) та допомагав фінансово та організаційно російському монархічному руху. Але, на нашу думку, це робилося для створення протидії більшовизму, а не з віри в перемогу монархії.

Шостий міф: гетьман – німецька маріонетка. Існує великий масив досліджень, у яких саме так описано очільника Української Держави. І для цього, звісно, є багато підстав. Хоча б австро-угорські та німецькі документи, які показують величезну залежність гетьманської влади від Центральних Держав. Маршал Людендорф згадував, що в особі гетьмана Скоропадського німці отримали людину, із якою можна було працювати, оскільки в нього була рішучість забезпечити в країні порядок та йти їм на зустріч. Він констатував: «Верховне командування могло бути лише задоволене такою зміною київського уряду, оскільки він відповідав інтересам ведення війни. Я надіявся, що формування військ та викачування хліба складуться успішніше»²². А посол Фінляндії в Україні Герман Гуммерус зауважував: «Україна Скоропадського була васальною державою, і щодо цього не можна було сперечатись. Безумовно, вона мала власне Міністерство закордонних справ, але про незалежну зовнішню політику не могло бути й мови»²³.

Виходячи з цих слів та багатьох інших фактів, аж ніяк не дивно, чому не лише українські, російські чи німецькі, а й американські – Пітер Кенез²⁴, Річард Пайпс²⁵, британські – Орландо Файджес²⁶, канадські – Девід Марплес²⁷ та багато інших істориків вживають щодо П. Скоропадського терміни «маріонетковий режим» та «німецька маріонетка». Проте, мабуть, твердження про маріонетку є найбільш несправедливим та стереотипним щодо очільника Української Держави.

Якщо розуміти під «маріонеткою» людину, яка є слухняним знаряддям у чужих руках, то вкажемо, що тоді, згідно з багатьма фактами, гетьман не підпадає під це визначення. Наприклад, активні зусилля П. Скоропадського щодо приєднання до Української Держави Кримського півострова, що йшли в розріз із планами Німецької імперії. А проведення відомої митної війни з «самостійним» Кримом, незважаючи на протести німецької сторони, також не говорять про його слухняність.

Безумовно, залежність України від Центральних держав у 1918 р. є очевидною. Водночас за останні десятиліття все менше вітчизняних науковців застосовують стосовно гетьманської влади термін «маріонетка», тим самим намагаючись відійти від простих та стереотипних підходів. Щодо цього відомий історик Р. Пиріг слідом за діаспорним вченим О. Фешициним

²² Э. Людендорф, *Мои воспоминания о войне 1914–1918*, Москва 1924, с. 191.

²³ Г. Гуммерус, *Україна в переломні часи: шість місяців на чолі посольства у Києві*, Київ 1997, с. 71.

²⁴ P. Kenez, *Civil War in South Russia, 1918: The First Year of the Volunteer Army*, Berkley-Los Angeles-London 1971, p. 135, 144.

²⁵ R. Pipes, *Rosja bolszewikow*, przekład W. Jeżewski, Warszawa 2005, s. 162.

²⁶ O. Figes, *A People's Tragedy. The Russian Revolution 1891–1924*, London 1996, p. 449.

²⁷ D. Marples, *Motherland: Russia in the 20th Century*, London-New-York 2014, p. 53.

вважає за доцільніше використовувати термін «сателіт»²⁸, який має набагато ширше тлумачення: покірний виконавець чужої волі, поплічник, приборчаник.

На думку В. Рум'янцева²⁹, П. Скоропадський, щоб не втратити рештки суверенітету та зберегти українську державність для подальшого незалежного розвитку, змушений був рахуватися з військовою присутністю Центральних держав. Інакше, якби він не погодився на протекторат німців та австро-угорців, то Україну могли офіційно окупувати з подальшим відвертим пограбуванням її. За таких обставин аж ніяк не можна вважати гетьмана маріонеткою, тим більш, що іноземні війська в Україну запросив не він, а його попередники – Центральна Рада.

Отже, протягом 100 років про П. Скоропадського було поширено чимало неправдивих відомостей. Міфи, які стосувалися родини гетьмана та певних біографічних фактів, через кілька десятиліть через свою явну абсурдність зникли з поля зору дослідників. Тоді як міфи про «маріонетку», «монархію» та «підтримку самодержавної Росії» і досі стають предметом жвавого обговорення вчених. Як би там не було, ці всі повідомлення, які показували П. Скоропадського з антиукраїнських позицій, зіграли свою важливу роль в інформаційній війні, яку вели різні політичні сили проти гетьмана та гетьманського руху. Певна річ, у нашому дослідженні не вказано багато й інших відомих історичних міфів («Грамота про федерацію», «вирішальний вплив масонів на долю гетьмана», «співпраця з фашистами» тощо), що й зрозуміло, оскільки про кожен із них можна написати значні за обсягом монографії. Природно, П. Скоропадський робив вагомі прорахунки як державний та політичний діяч і ми його аж ніяк не виправдовуємо. Головне ж показано, як можна шляхом різних маніпуляцій та фальсифікацій дискредитувати людину на століття.

Бібліографія

Бондаренко Д., *Гетман П. П. Скоропадский и атаман П. Н. Краснов: взаимоотношения Украинской Державы и Всевеликого Войска Донского*, „Донские казаки в борьбе с большевиками”, 2010, Вып. 4.

Бондаренко Д., *Гетман Скоропадский: патриот, обреченный на коллаборационизм*, [електронний ресурс], „Русские на Украине: Русский мир”, 2010, № 31 (235), режим доступа: <http://subscribe.ru/archive/country.ua.rdu/201004/27192020.html>

Гетман Скоропадский, „Известия ВЦИК”, 1918, № 90 (354).

Грушевський М., *Світова війна і революція. Українська Народна Республіка*, „Свобода”, 1919, ч. 113.

Гуммерус Г., *Україна в переломні часи: шість місяців на чолі посольства у Києві*, Київ 1997.

Доленга С., *Скоропадщина*, Варшава 1934.

Єфремов С., *Скоропадщина. П.*, „Нова рада”, 1919, № 3.

Калакура Я., *Три образи Гетьманату П. Скоропадського в українські*

²⁸ Р. Пиріг, *Українська гетьманська держава 1918 р.*, Київ 2013, с. 14.

²⁹ В. Рум'янцев, *Павло Скоропадський в українському державотворенні (до 140-річчя з дня народження)*, „Вісник Академії правових наук України», 2014, № 1, с. 35.

- історіографії, Національна та історична пам'ять*, Київ 2013, Вип. №7.
- Краснов П., *Все великое Войско Донское* [електронний ресурс], режим доступу: http://militera.lib.ru/memo/russian/krasnov_pn2/index.html.
- Крах германской оккупации на Украине (по документам оккупантов)*, ред. М. Горький, И. Минц, Р. Эйдеман, Москва 1936.
- Кун Б., *Питомник монархий*, „Правда. Орган Центрального и Московского Комитета РКП(б)”, 1918, № 150.
- Ленин В., *Полное собрание сочинений, 5 издание*, т. 36 (Март–июль 1918), Москва 1969.
- Людендорф Э., *Мои воспоминания о войне 1914–1918*, Москва 1924.
- Папакін Г., *Павло Скоропадський: патріот, державотворець, людина*, Київ 2003.
- Пиріг Р., *Українська гетьманська держава 1918 р.*, Київ 2011.
- Рум'янцев В., *Павло Скоропадський в українському державотворенні (до 140-річчя з дня народження)*, „Вісник Академії правових наук України”, 2014, № 1.
- Савченко В., *Павло Скоропадський – останній гетьман України*, Харків 2008.
- Скоропадський П., *Спогади. Кінець 1917–грудень 1918*, Київ–Філадельфія 1995.
- Солдатенко В., *Українська революція: концепція та історіографія (1918–1920 рр.)*, Київ 1999.
- Уряди України у ХХ ст.: науково-документальне видання*, відп. ред. В. М. Литвин, Київ 2001.
- Феденко П., *Український рух у ХХ ст.*, Лондон 1959.
- Христюк П., *Замітки і матеріали до історії української революції 1917–1920 рр.*, Відень 1921.
- Центральний державний архів вищих органів влади України, ф. 4547, оп. 1, спр. 1.
- Центральний державний історичний архів України, м. Київ, ф. 1219, оп. 2., спр. 694.
- Шаповал М., *Велика революція і українська визвольна програма*, Прага 1927.
- Figes O., *A People's Tragedy. The Russian Revolution 1891–1924*, London 1996.
- Kenez P., *Civil War in South Russia, 1918: The First Year of the Volunteer Army*, Berkley-Los Angeles-London 1971.
- Marples D., *Motherland: Russia in the 20th Century*, London-New-York 2014.
- Pipes R., *Rosja bolszewikow*, przekład W. Jeżewski, Warszawa 2005.

Іван Пасічник

Київський університет імені Бориса Грінченка

Шість найбільш відомих історичних міфів про Павла Скоропадського

Анотація: У 2017 році на державному рівні в Україні буде відзначатися сторіччя Української революції 1917–1921 років. Українські державні, політичні, громадські та військові діячі, які брали активну участь у цих подіях, укотре привертають увагу суспільства та вчених. Серед них виділяється Павло Скоропадський – аристократ, генерал-лейтенант імперської російської армії, який став гетьманом Української Держави 29 квітня 1918 р. Ця постать є однією з найбільш суперечливих в історії України. Під час свого правління Павло Скоропадський нажив чимало ворогів, які поширювали неправдиву інформацію про нього з метою його дискредитації. Із часом ця ненадійна інформація стала історичними міфами й поширювалася протягом десятиліть різними дослідниками.

У дослідженні обговорюються шість міфів про сім'ю, діяльність та погляди П. Скоропадського: 1) гетьман – родич фельдмаршала Германа фон Ейхгорна; 2) батько Павла Скоропадського та поезія Тараса Шевченка; 3) П. Скоропадський напередодні революції та український національний рух; 4) Гетьманат і монархія; 5) плани гетьмана відродити царську Росію; 6) гетьман – німецька маріонетка.

Ключові слова: П. Скоропадський, гетьман, Гетьманат, Українська Держава, Україна.

Ivan Pasichnyk

Borys Grinchenko Kyiv University

The six most famous historical myths about Pavlo Skoropadsky

Summary: In 2017 100 years of the Ukrainian revolution of 1917-1921 will be celebrated at the state level in Ukraine. Ukrainian state, political, public and military figures who took an active part in those events once again attract the attention of the society and scientists.

Among them stands out Pavlo Skoropadsky – aristocrat, Lieutenant-General of Imperial Russian Army which became Hetman of the Ukrainian State on April 29, 1918. This leader is one of the most controversial in the history of Ukraine. During his reign Pavlo Skoropadsky was able to amass a lot of enemies who spread false information about him in order to discredit. Over time, this unreliable information became historical myths and spread over the decades by different researchers.

Six myths about family, activity and views are discussed in study: 1) P. Skoropadsky – a relative of Field Marshal Hermann von Eichhorn; 2) father of Pavlo Skoropadsky and the poetry of Taras Shevchenko; 3) P. Skoropadsky before the revolution and the Ukrainian national movement; 4) the Hetmanate and monarchy; 5) the Hetman planned to revive the tsarist Russia. 6) Hetman – German puppet.

Keywords: P. Skoropadsky, hetman, Hetmanate, Ukrainian State, Ukraine.

Iwan Pasiczyk

Uniwersytet Kijowski imienia Borysa Grinczenki

Sześć najbardziej znanych historycznych mitów na temat Pawła Skoropadskiego

Streszczenie: W 2017 r. przypada setna rocznica ukraińskiej rewolucji lat 1917–1921. Będzie ona upamiętniona na Ukrainie uroczystościami państwowymi. Sytuacja państwa ukraińskiego okresu rewolucyjnych przemian oraz sylwetki polityków i wojskowych biorący w nich aktywny udział zwracają uwagę społeczeństwa i naukowców. Wśród takich sylwetek wyróżnia się postać Pawła Skoropadskiego – arystokraty, generał-lejtnanta armii rosyjskiej, który 29 kwietnia 1918 r. został hetmanem państwa ukraińskiego. Postać ta jest jedną z najbardziej kontrowersyjnych w historii Ukrainy. Panowanie Pawła Skoropadskiego przyniosło mu wielu wrogów, którzy rozpowszechniali nieprawdziwe o nim informacje w celu jego dyskredytacji. Z biegiem czasu, te nieprawdziwe informacje – przeistaczające się w historyczny mit – były analizowane przez różnych badaczy. W artykule omawiane jest sześć mitów na temat Skoropadskiego dotyczących rodziny, aktywności i poglądów: 1) Skoropadski – krewny marszałka polowego Hermanna von Eichhorna; 2) ojciec Pawła Skoropadskiego i poezja Tarasa Szewczenki; 3) Skoropadski przed rewolucją i wybuchem ukraińskiego ruchu narodowego; 4) Hetmanat i monarchia; 5) plany hetmana ożywienia carskiej Rosji. 6) Hetman – marionetka niemiecka.

Słowa kluczowe: P. Skoropadski, hetman, Hetmanat, Państwo Ukraińskie, Ukraina.